

Справа „Пере проти Франції” (Perez v. France)

У рішенні, ухваленому 12 лютого 2004 року у справі “Пере проти Франції”, Суд постановив:

- відхилити попереднє заперечення Уряду щодо відсутності підстав для застосування ч. 1 ст. 6 Конвенції;
- визнати, що не було порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Обставини справи

Заявниця, Паула Пере, є громадянкою Франції, народилась 1933 року і проживає у м. Ла-Плейн-де-Кафр (La Plaine des Cafres, La Réunion, France).

У липні 1995 року заявниця звернулася до місцевого відділу поліції із заявою про те, що на неї було вчинено напад її дочкою і сином. Конфлікт між п. Пере та її дітьми виник у зв’язку з поданням заявницею судового позову про стягнення з них аліментів на своє утримання. Як стверджує заявниця, коли вона їхала разом з дітьми у машині, син заподіяв їй два уколи шприцом, наповненим невідомою речовиною. У ході попереднього з’ясування обставин цієї ситуації у машині справді було виявлено шприц із залишками валер’яни, а на тілі заявниці – сліди від двох уколів. Справу було порушено за фактом заподіяння ушкоджень з використанням зброї. Заявницю було визнано цивільною стороною у кримінальній справі*.

14 березня 1997 року за постановою судді-слідчого провадження у справі було закрито на підставі недостатності доказів, які б вказували на факт вчинення злочину. Скаргу п. Пере на це рішення було відхилено через пропущення строку, передбаченого законом для її подання. І, зрештою, касаційну скаргу заявниці щодо питань права також не було задоволено.

Зміст рішення Суду

Заявниця стверджувала, що рішення про закриття кримінальної справи, у якій вона брала участь як цивільна сторона, а також процедура розгляду її скарги у Касаційному суді не були справедливими.

Уряд висунув заперечення щодо можливості застосування ч. 1 ст. 6 Конвенції до цивільної сторони у кримінальному процесі. Зокрема він стверджував, що існує відмінність між особою, якій шкода заподіяна цивільним правопорушенням, та особою, якій шкода заподіяна можливим злочином. На думку Уряду, у першому випадку ч. 1 ст. 6 Конвенції підлягає застосуванню, а у другому випадку – ні. Уряд також акцентував на тому, що поширення гарантій, передбачених ч. 1 ст. 6 Конвенції, на особу, визнану цивільною стороною у кримінальному процесі, призведе до невиправданого розширення її процесуального статусу, оскільки такий розширений процесуальний статус цивільної сторони перекликатиметься з позицією обвинувача у справі.

Натомість заявниця стверджувала, що гарантії, які містяться у ч. 1 ст. 6 Конвенції, стосуються особи зі статусом цивільної сторони у кримінальному процесі незалежно від того, на якій стадії процесу вона набула цього статусу.

Звернувшись до свого прецедентного права з питань застосування положень ст. 6 Конвенції до цивільної сторони у кримінальному процесі, Суд дійшов висновку про те, що воно є неоднозначним. Зважаючи на це, Суд висловив намір уточнити свою позицію, зокрема

* Відповідно до КПК Франції (ст. 1-10) цивільною стороною у кримінальному процесі визнається особа, якій злочином заподіяна фізична, майнова чи моральна шкода, тобто така особа, яка у вітчизняному законодавстві відображається терміно-поняттям “потерпілий”. Щоправда в деяких працях (див. Гуценко К.Ф., Головки Л. В., Філімонов Б.А. Уголовный процесс западных государств. – М. – 2001г. С. 315-317) терміно-поняття “цивільна сторона” перекладається як “цивільний позивач” (“гражданский истец”), що, вочевидь, не є тотожним поняттям цивільний позивач у кримінально-процесуальному праві України та й, зрештою, Росії (прим. перекладачів).

з огляду на подібність законодавства держав-учасниць, що регулює питання статусу потерпілого у кримінальному процесі.

Суд зазначив, що доцільно застосувати новий підхід щодо тлумачення положень ч.1 ст. 6 Конвенції, котрі обмежують дію гарантій права на справедливий розгляд певними видами проваджень, а саме відмовитись від розширеного тлумачення цих обмежуючих положень.

У відповідь на міркування Уряду стосовно відмінностей у процесуальному становищі особи, котра долучається до участі у кримінальному процесі як цивільна сторона, у порівнянні з особою, що самостійно заявляє цивільний позов, Суд зазначив, що насправді їх процесуальне становище є за своєю суттю дуже подібним, оскільки для них обидвох основною метою є захист своїх цивільних прав та інтересів.

Відтак, проаналізувавши відповідні норми законодавства Франції, Суд постановив, що гарантії, котрі містяться у ст. 6 Конвенції, стосуються також особи, яка звертається із заявою про відкриття кримінальної справи і про визнання її цивільною стороною у даній справі. Суд далі вказав, що такий підхід відповідатиме меті належного забезпечення прав потерпілого у кримінальному процесі.

Суд встановив, що заявниця звернулася до компетентних державних органів із клопотанням допустити її до участі у провадженні кримінальної справи як цивільної сторони та скористалася своїм правом на звернення з вимогою про компенсацію шкоди, заподіяної їй можливим злочином. Відтак, Суд постановив, що гарантії ст. 6 Конвенції повинні були застосовуватись і щодо заявниці під час її участі у відповідному кримінальному процесі. Тому попереднє заперечення Уряду щодо відсутності підстав для застосування ч. 1 ст. 6 Конвенції було відхилено Судом.

Стосовно скарги заявниці на несправедливість розгляду її заяви у касаційному суді Суд зазначив, що сам факт відсутності у рішенні суду згадок про усі ті положення національного законодавства, на які покликалася заявниця, не є свідченням неправомірності дій суду. Крім того, касаційний суд чітко висловився щодо відсутності підстав для застосування окремих норм внутрішнього законодавства, на які покликалася заявниця. Рішення касаційного суду свідчить також і про те, що усі аргументи касаційної скарги заявниці були судом належним чином проаналізовані та оцінені. Тому Суд постановив, що порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції не було.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПРН України М.Ю. Пришляк та П.М. Рабіновичем.